

HR 14-10-1994, NJ 1995, 447 Spaarbank Rivierenland/Gispen

NJ 1995 , 447

HOGE RAAD

14 oktober 1994, nr. 15587

(Mrs. Roelvink, Mijnsen, Korthals Altes, Neleman, Nieuwenhuis; A-G Hartkamp; m.nt. WMK)

RvdW 1994, 207
m.nt. WMK
RVDW 1994, 207

Partijen

De Stichting Spaarbank Rivierland, te Gorinchem, eiseres tot cassatie, incidenteel verweerster, adv. mr. J.L.W. Sillevius Smitt,

tegen

Mr. Gerhard Hendrik Gispen, in zijn hoedanigheid van curator in het faillissement van Litho House B.V., te Rotterdam, verweerder in cassatie, incidenteel eiser, adv. mr. R.S. Meijer.

Tekst

Rechtbank:

(...)

3

Beoordeling van het geschil

3.1

De datum van registratie

3.1.1

In het midden kan blijven of de door de Inspecteur der Registratie op de pandlijst vermelde registratieverklaring dient te worden beschouwd — zoals de bank stelt — als een authentieke akte zodat daaraan met betrekking tot de datum van registratie dwingend bewijs toekomt. Tegenbewijs daartegen is immers mogelijk. In dat verband is van belang dat partijen er mee hebben ingestemd de getuigenverklaringen afgelegd ten overstaan van de rechter-commissaris in het faillissement van Litho House te beschouwen als te zijn afgelegd in dit geding; de bank heeft daarbij op een naar het oordeel van de rechtbank niet relevant punt een voorbehoud gemaakt.

3.1.2

Uit de verklaring van de getuige Kwantes, Inspecteur der Rijksbelastingen en hoofd van de Eenheid Registratie en Successie 's-Hertogenbosch, blijkt dat tussen het tijdstip van aanbidding ter registratie van pandakten en terugzending van die akten, voorzien van een registratiestempel, door de Eenheid tenminste enkele en ten hoogste zeven dagen verlopen. Regel is echter dat de akten op de dag van aanbidding worden ingeboekt en daarbij een zogenaamd inboekingsnummer krijgen. Vervolgens — niet noodzakelijk op de dag van aanbidding — vindt verdere verwerking van de akten plaats door verwerking van de gegevens in register 4. Tenslotte wordt een relaassticker of stempel, onder meer bevattend een volgnummer, op de akte aangebracht waarna terugzending naar de aanbieder plaatsvindt. Ongeacht de lengte van dit administratieve proces wordt als datum van registratie steeds de datum van aanbidding gehanteerd.

De verklaring van Kwantes vindt steun in die van de getuige Meeuwsen, administratief medewerker bij de voormelde Eenheid. Uit zijn verklaring blijkt dat met betrekking tot de op 18 mei 1992 door de bank aangeboden litigieuze pandlijst voormeld administratief proces mogelijk eerst op 20 mei 1992 is voltooid.

3.1.3

Blijkens voormelde getuigenverklaringen dient de registratie van pandakten gezien te worden als een administratieve procedure die aanvangt met de inboeking van de akten op de dag van aanbidding en wordt afgesloten met het aanbrengen van een stempel of sticker op de akten. Uit een in het geding gebracht verslag van besprekingen tussen vertegenwoordigers van de Eenheden Registratie en Successie en van de banken (produktie 13 bij conclusie van repliek) valt af te leiden dat alle Eenheden de datum van aanbidding van akten ter registratie aanmerken als datum van registratie.

Deze uniforme werkwijze heeft tot gevolg dat aanbieders van akten de datum van registratie in beginsel kunnen bepalen hetgeen uit een oogpunt van rechtszekerheid van belang is.

Op zich zou wellicht ook een ander moment in het registratieproces als registratiedatum kunnen worden aangemerkt zoals het door de curator voorgestane tijdstip van aanbrengen van stempel of sticker. Anders dan de curator stelt echter dwingt de tekst van de Registratiewet 1970 noch van de Uitvoeringsbeschikking Registratiewet 1970 tot die interpretatie. Nadeel van die interpretatie is voorts dat het tijdstip van aanbrengen van stempel of sticker onzeker is. Derhalve kan worden uitgegaan van de door de Eenheden gehanteerde registratiedatum en dient het verweer van de curator op dit punt te worden verworpen. De gevorderde verklaring voor recht dat de pandlijst van 14 mei 1992 op 18 mei 1992 is geregistreerd kan worden toegewezen.

3.2

Omschrijving van de vorderingen in de akte/pandlijst

3.2.1

Uit de artikelen 3:236 lid 2 jo. 3:94 lid 1 en 3:84 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek, die met betrekking tot de wijze van verpanding ook van toepassing zijn op de stille verpanding als in casu volgt, dat de te verpanden vorderingen met voldoende bepaaldheid dienen te zijn omschreven in de voor verpanding van die vorderingen noodzakelijke authentieke of onderhandse akte. Uit die eis vloeit voort dat van de te verpanden vorderingen wordt vermeld wie de debiteur is. Een en ander blijkt ook uit de parlementaire geschiedenis van de totstandkoming en invoering van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek waar bij de vaststelling van onder meer het huidige artikel 3:239 tijdens het parlement uitdrukkelijk is aangevoerd — zakelijk weergegeven — dat de bestaande praktijk van cessie tot zekerheid te vaak aanleiding gaf tot onnauwkeurigheden of onregelmatigheden en daardoor tot nadeel voor derden, die van die cessie, althans van de omvang daarvan, veelal niet op de hoogte waren. Blijkens de Memorie van Antwoord bij de Invoeringswet Boek 3 is beoogd bij de nieuwe bepalingen omtrent verpanding die bezwaren in aanmerking te nemen. Dit impliceert dat de voorwaarde dat de te verpanden vorderingen voldoende omschreven zijn strikt geïnterpreteerd dient te worden. Er is geen aanleiding om op dit punt soepeler te zijn ten opzichte van instellingen die op grote schaal gebruik maken van verpanding, zoals bijvoorbeeld banken. Bij de parlementaire behandeling immers is expliciet aan de orde geweest het belang van dergelijke instellingen bij een soepele, administratief gezien zo eenvoudig mogelijke, regeling en is dat belang afgewogen tegen de belangen van voornoemde derden.

3.2.2

In dat kader juist is geen gehoor gegeven aan de bezwaren van het Nederlands Genootschap van Bedrijfsjuristen tegen de voorgenomen verplichting tot registratie van onderhandse pandakten, welke bezwaren waren gegrond op de te verwachten grote hoeveelheden te registreren pandakten en is de verplichting tot registratie van de pandakte als constitutieve voorwaarde voor geldige verpanding gehandhaafd. Kennelijk heeft de wetgever met de registratie beoogd zekerheid te bieden omtrent het tijdstip van verpanding van de onderscheiden vorderingen. Uit het sub 3.2.1 overwogene volgt derhalve dat in de te registreren pandakte de te verpanden vorderingen voldoende geïdentificeerd moeten zijn.

3.2.3

In casu is alleen de pandlijst als omschreven sub 2.1 onder d en e van dit vonnis als pandakte ter registratie aangeboden. Tussen partijen is in confesso dat die pandlijst op zich zelf beschouwd onvoldoende uitsluitend biedt omtrent de identiteit van de verpande vorderingen. Evenzeer in confesso is dat in de kennelijk door de pandgever met de pandlijst aan de bank meegezonden computerlijst de vorderingen wel voldoende bepaald zijn. De vraag is derhalve of, zoals de bank stelt en de curator betwist, indien wordt afgezien van afdoende specificatie in de pandlijst zelf, niettemin door de verwijzing in die pandlijst naar de computerlijst toch is voldaan aan de aan de omschrijving van de vorderingen in de pandakte/pandlijst te stellen eisen. Dat is naar het oordeel van de rechtbank niet het geval. Op zich is toelaatbaar dat in de akte/pandlijst wordt verwezen naar een gespecificeerde opgave van de vorderingen, die specificatie moet dan echter aangehecht worden aan de akte — waardoor zij in feite deel uit

gaat maken van die akte — of en tenminste tezamen met die akte ter registratie worden aangeboden. De verwijzingen naar de computerlijst als weergegeven sub 2.1 onder e van dit vonnis vormt voor aanhechting of gelijktijdige registratie geen alternatief. Daardoor immers valt, zoals de curator terecht stelt, de kans niet uit te sluiten dat na registratie van de pandakte/pandlijst in de computerlijst nog veranderingen worden aangebracht in de omschrijving van het doorgaans grote aantal vorderingen op de computerlijst dat, anders dan de eerste en laatste vordering op die lijst, niet op de pandakte is vermeld. Ook is denkbaar dat een nieuwe computerlijst wordt geproduceerd onder vernietiging van de oude met handhaving van de eerste en laatste vordering. Vermelding van het totaalsaldo en het aantal bladen van de computerlijst op de akte, zoals in casu, vormt tegen dergelijke manipulaties geen beveiliging naar de rechtbank ook zonder deskundigenbericht meent te kunnen vaststellen. Dat zulks in geval van elektronische administratie bij de pandgever niet eenvoudig zou zijn, zoals de bank stelt, is irrelevant. Goed denkbaar is dat de financiële belangen bij wijziging achteraf zo groot kunnen zijn dat enige inspanning daarvoor gerechtvaardigd is. Dat banken zich daar niet voor lenen, zoals namens de bank is gesteld, wil de rechtbank in beginsel graag onderschrijven; het is echter niet doorslaggevend alleen al omdat niet alleen banken als pandhouder optreden.

3.2.4

Ook de omstandigheid dat afzonderlijke vermelding van de vorderingen omslachtig is, nu het jaarlijks om circa anderhalf miljoen te verpanden vorderingen gaat, en tot grote administratieve rompslomp en kosten zou leiden, kan niet tot een ander oordeel leiden.

Dat aspect is, als overwogen, door de wetgever bij de vaststelling van de onderhavige bepalingen betrokken. Het is overigens de vraag of die rompslomp zo groot is al de bank stelt.

Evenmin is van belang dat de tekst van de onderhavige pandakte is vastgesteld, respectievelijk de beslissing om de computerlijsten niet ter registratie aan te bieden is genomen in overleg met de Dienst Eenheden en Registratie van het Ministerie van Financiën dat zelfs een initiërende rol zou hebben gespeeld. Uit de overgelegde gespreksverslagen en correspondentie terzake zou geredelijk kunnen worden afgeleid dat financiële motieven het standpunt van het Ministerie in niet onbelangrijke mate hebben bepaald (registratie van alle computerlijsten zou tot aanzienlijke capaciteitsproblemen leiden) en — belangrijker — het ligt niet op de weg van het Ministerie om bindende uitleg te geven van bepalingen in het Burgerlijk Wetboek.

Dat de Minister van Justitie eind 1991 in antwoord op vragen van leden van de volksvertegenwoordiging zakelijk weergegeven zijn imprimatur heeft gehecht aan de tussen banken en Ministerie van Financiën overeengekomen wijze van registratie acht de rechtbank belangwekkend maar, met alle respect, niet doorslaggevend. De minister heeft bij die gelegenheid, ruimschoots nadat de bepalingen omtrent verpanding waren vastgesteld door de wetgever, een interpretatie gegeven omtrent (een van) die bepalingen. Het uiteindelijk oordeel echter is aan de rechter voorbehouden.

3.2.5

Conclusie dient derhalve te zijn dat de vorderingen voor het overige dienen te worden afgewezen. De bank zal als grotendeels in het ongelijk gestelde partij worden veroordeeld in de kosten van de procedure.

(enz.)

Cassatiemiddel in het principale beroep:

De cassatiegronden zijn schending van het recht en verzuim van vormen, een en ander in de zin van art. 99 Wet RO

De in cassatie bestreden beslissingen zijn vervat in de r.ovv. 3.2.1 t/m 3.2.4 van het vonnis a quo, waarop hierna nog wordt teruggekomen. Op de in die r.ovv. vermelde gronden heeft de Rechtbank de verklaringen voor recht, die de bank — thans eiseres tot cassatie — heeft gevorderd, grotendeels afgewezen.

Al deze beslissingen zijn onjuist om één of meer van de navolgende, zonodig in onderlinge samenhang te beoordelen redenen.

Inleiding tot de klachten

1

De onderhandse akten, waarop de bank zich heeft beroepen in verband met de door de Rb. geweigerde verklaringen voor recht, zijn door de Rb. in r.ov. 2.1 onder d en e als volgt omschreven:

d

Die onderhandse akten die het opschrift ‘Pandlijst’ dragen, zijn opgemaakt naar een model dat de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) in november 1991 aan haar leden heeft aanbevolen nadat over de tekst daarvan overeenstemming was bereikt tussen de NVB c.s. en de Belastingdienst, dienst Registratie en Successie; het model wordt kennelijk door nagenoeg alle banken aan hun cliënten voorgeschreven.

e

In de betreffende akten, (verder: pandlijst), worden de verpande vorderingen niet afzonderlijk aangeduid maar wordt voor specificatie van die vorderingen verwezen naar een computerlijst die door de kredietnemer samen met de pandlijst aan de bank wordt toegezonden. In die computerlijst worden de afzonderlijke vorderingen gespecificeerd door vermelding van de naam van de debiteur, een factuurnummer, een factuurdatum en een factuurbedrag. In de pandlijst wordt ter specificatie volstaan met vermelding van het totaal saldo van de op de computerlijst vermelde vorderingen, de datum waarop de computerlijst is opgemaakt, het aantal bladen waaruit de computerlijst bestaat, de naam en het factuurnummer van de eerste en de naam en het factuurnummer van de laatste op de computerlijst vermelde debiteur.

2

In r.ov. 3.2.3 heeft de Rb. het navolgende vooropgesteld:

(zie rechtbankvonnis, r.o. 3.2.3, eerste alinea, red.)

3

Deze vraag heeft de Rb. blijkens r.ov. 3.2.3, 2e alinea, ontkennend beantwoord.

Klachten

1

De klachten, die in de hierna volgende subonderdelen zijn omschreven, zijn meer in het bijzonder gericht tegen r.ov. 3.2.3, 2e alinea.

1.1

Terecht heeft de Rb. overwogen, dat op zich toelaatbaar is dat in de akte/pandlijst wordt verwezen naar een gespecificeerde opgave van de vorderingen. Ten onrechte heeft de Rb. evenwel overwogen:

Die specificatie moet dan echter aangehecht worden aan de akte — waardoor zij in feite deel uit gaat maken van die akte — of en tenminste tezamen met die akte ter registratie worden aangeboden. De verwijzingen naar de computerlijst als weergegeven sub 2.1 onder e van dit vonnis vormt voor aanhechting of gelijktijdige registratie geen alternatief.

De Rb. heeft miskend, dat, mede gelet op de omstandigheid, (i) dat de door de Rb. in de r.ovv. 3.2.3 en 2.1 sub e bedoelde computerlijst de geëigende, schriftelijke weergave is van het desbetreffende deel van de elektronisch gevoerde administratie en boekhouding van de pandgever (i.c. Litho House BV) en (ii) dat deze wijze van administreren en boekhouden heden ten dage bij een administratie en/of boekhouding van enige omvang vrijwel zonder uitzondering toepassing vindt, de vermelding in de akte/pandlijst, die ter registratie wordt aangeboden of geregistreerd is, van de in r.ov. 2.1 onder e bedoelde gegevens, die ontleend zijn aan de computerlijst, waarnaar in die akte/pandlijst wordt verwezen en die door de pandgever aan de pandhouder is overhandigd (toegezonden), tezamen met de verwijzing naar die computerlijst voldoen aan het voor de toepassing van art. 3:239 lid 1 BW geldende vereiste, dat de verpande vordering of vorderingen met voldoende bepaaldheid is of zijn omschreven, welk vereiste voortvloeit uit de artikelen 3:236 lid 2, 3:94lid 1 en 3:84lid 2 in onderling verband en samenhang genomen. Derhalve heeft de Rb. ten onrechte (i) de eis gesteld, dat in gevallen als de onderhavige de specificatie van de vorderingen, waarnaar in de (geregistreerde) akte/pandlijst wordt verwezen, aan de akte/pandlijst wordt aangehecht of tenminste tezamen met die akte ter registratie wordt aangeboden en (ii) geoordeeld, dat de verwijzingen naar de computerlijst als weergegeven in r.ov. 2.1 onder e voor aanhechting of gelijktijdige registratie geen alternatief vormen.

1.2

Ten onrechte heeft de Rb. overwogen:

Daardoor immers valt, zoals de curator terecht stelt, de kans niet uit te sluiten dat na registratie van de pandakte/pandlijst in de computerlijst nog veranderingen worden aangebracht in de omschrijving van het doorgaans grote aantal vorderingen op de computerlijst dat, anders dan de eerste en laatste vordering op die lijst, niet op de pandakte is vermeld. Ook is denkbaar dat een nieuwe computerlijst wordt geproduceerd onder vernietiging van de oude met handhaving van de eerste en laatste vordering. Vermelding van het totaalsaldo en het aantal bladen van de computerlijst op de akte, zoals in casu, vormt tegen

dergelijke manipulaties geen beveiliging naar de rechtbank ook zonder deskundigenbericht meent te kunnen vaststellen.

De Rb. heeft miskend, (i) dat indien de computerlijst ('de specificatie') wordt aangehecht aan de akte of tezamen met de akte ter registratie wordt aangeboden (en geregistreerd), zoals de Rb. als eis heeft gesteld, de door de Rb. bedoelde frauduleuze handelingen dan wel frauduleuze handelingen met hetzelfde oogmerk evenzeer kunnen plaatsvinden en denkbaar zijn, (ii) dat het vereiste van registratie van de in art. 3:239 lid 1 BW bedoelde onderhandse akte geen waarborgen biedt noch kan bieden tegen de door de Rb. bedoelde en andere vergelijkbare frauduleuze handelingen (iii) dat de wetgever bij de vaststelling van de bepaling van art. 3:239 lid 1 BW zich van het onder (ii) gestelde terdege bewust is geweest.

1.3

Ten onrechte heeft de Rb. overwogen:

Dat zulks in geval van elektronische administratie bij de pandgever niet eenvoudig zou zijn, zoals de bank stelt, is irrelevant. Goed denkbaar is dat de financiële belangen bij wijziging achteraf zo groot kunnen zijn dat enige inspanning daarvoor gerechtvaardigd is. Dat banken zich daar niet voor lenen, zoals namens de bank is gesteld, wil de rechtbank in beginsel graag onderschrijven; het is echter niet doorslaggevend alleen al omdat niet alleen banken als pandhouder optreden.

De Rb. heeft miskend, dat de omstandigheden, (i) dat de computerlijst ('de specificatie'), waarvan de in r.ov. 2.1 sub e bedoelde gegevens in de (geregistreerde) akte/pandlijst worden vermeld en waarnaar die akte verwijst, de schriftelijke weergave is van de elektronische administratie van de pandgever en (ii) dat het door de Rb. bedoelde frauduleus handelen in een dergelijk geval — zoals de Rb. het uitdrukt — 'niet eenvoudig' zou zijn, weldegelijk in aanmerking dienen te worden genomen bij de beoordeling van — kort gezegd — de geldigheid van de verkorte registratie, als omschreven in r.ov. 2.1 onder d, e en f, aangezien (a) de wetgever zich bij de vaststelling van art. 3:239 lid 1 BW er terdege van bewust is geweest, dat registratie van onderhandse akten in de zin van die bepaling geen waarborgen biedt tegen frauduleus handelen als door de Rb. bedoeld en (b) de mate, waarin het door de Rb. bedoelde frauduleus handelen mogelijk is ingeval van een elektronische administratie bij de pandgever, kan bijdragen tot het oordeel, of het enkel registreren van de akte/pandlijst zonder aanhechting of registratie van de computerlijst, voldoet aan de waarborgen, die de wetgever met het vereiste van een geregistreerde onderhandse akte voor ogen heeft gehad. De Rb. heeft dan ook de mate waarin het door haar bedoelde frauduleus handelen in geval van elektronische administratie bij de pandgever 'niet eenvoudig' zou zijn, ten onrechte irrelevant geacht.

2

De klachten, die in de hierna volgende subonderdelen zijn omschreven, zijn meer in het bijzonder gericht tegen r.ovv. 3.2.1 en 3.2.2.

2.1

Ten onrechte heeft de Rb. overwogen:

Uit de artikelen 3:236 lid 2 jo. 3:94 lid 1 en 3:84lid 2 van het Burgerlijk Wetboek, die met betrekking tot de wijze van verpanding ook van toepassing zijn op de stille verpanding als in casu volgt, dat de te verpanden vorderingen met voldoende bepaaldheid dienen te zijn omschreven in de voor verpanding van die vorderingen noodzakelijke authentieke of onderhandse akte. Uit die eis vloeit voort dat van de te verpanden vorderingen wordt vermeld wie de debiteur is.

Door aldus te overwegen heeft de Rb. blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting. De Rb. heeft miskend, (i) dat het in art. 3:239 lid 1 BW bedoelde pandrecht is een pandrecht op ‘een tegen een of meer bepaalde personen uit te oefenen recht dat niet aan toonder of order luidt’, (ii) dat die persoon of personen wel bepaald is of zijn, doch onbekend kan of kunnen zijn op de dag waarop de akte wordt opgemaakt, hetgeen o.m. voortvloeit uit art. 3:94 lid 2 BW en (iii) dat het in art. 3:239 lid 1 BW bedoelde pandrecht ook kan worden gevestigd op rechten, die op het tijdstip van vestiging van het pandrecht nog niet bestaan maar rechtstreeks zullen worden verkregen uit een dan reeds bestaande rechtsverhouding, in al welke gevallen in de authentieke of onderhandse akte, waarbij het pandrecht wordt gevestigd, niet kan worden vermeld ‘wie de debiteur is’ van de verpande vorderingen in de door de Rb. bedoelde zin.

2.2

Ten onrechte ook heeft de Rb. deze onjuiste rechtsopvatting mede ten grondslag gelegd aan hetgeen zij in r.ov. 3.2.3 heeft overwogen en als uitvloeisel daarvan geoordeeld, dat de in r.ov. 3.2.3 bedoelde specificatie moet worden aangehecht aan de akte en/of tenminste tezamen met die akte ter registratie moet worden aangeboden. De Rb. heeft miskend, dat het vereiste van voldoende bepaaldheid met betrekking tot de omschrijving van de vordering of vorderingen, waarop het pandrecht wordt gevestigd, niet meebrengt, dat steeds in alle gevallen in de akte die ter registratie wordt aangeboden (geregistreerd is), van de verpande vorderingen wordt vermeld, wie daarvan de debiteur is.

2.3

Ten onrechte heeft de Rb. de juistheid van haar in onderdeel 2.1 bestreden opvatting afgeleid uit de door haar genoemde geschiedenis van de totstandkoming en van de invoering van Boek 3 van het BW, aangezien in die geschiedenis voor een zo vergaande opvatting als door de Rb. aangehangen, geen steun is te vinden.

2.4

Ten onrechte heeft de Rb. in r.ov. 3.2.2 overwogen:

In dat kader juist is geen gehoor gegeven aan de bezwaren van het Nederlands Genootschap van Bedrijfsjuristen tegen de voorgenomen verplichting tot registratie van onderhandse pandakten, welke bezwaren waren gegrond op de te verwachten grote hoeveelheden te registreren pandakten en is de verplichting tot registratie van de pandakte als constitutieve voorwaarde voor geldige verpanding gehandhaafd. Kennelijk heeft de wetgever met de registratie beoogd zekerheid te bieden omtrent het tijdstip van verpanding van de onderscheiden vorderingen. Uit het sub 3.2.1 overwogene volgt derhalve dat in de te registreren pandakte de te verpanden vorderingen voldoende geïdentificeerd moeten zijn.

Ten onrechte heeft de Rb. (i) uit de omstandigheid, dat de verplichting tot registratie van de pandakte als constitutieve voorwaarde voor geldige verpanding door de wetgever bij de Invoeringswet voor Boek 3 BW is gehandhaafd en (ii) uit het oogmerk van de wetgever om de verpanding van vorderingen te doen plaatsvinden bij een akte met een vaste dagtekening alsmede (iii) uit het in r.ov. 3.2.1 overwogene, afgeleid, 'dat in de te registreren pandakte de te verpanden vorderingen voldoende geïdentificeerd moeten zijn', met de (rechts)gevolgen, als voor de Rb. in r.ov. 3.2.3 aangegeven.

De Rb. heeft miskend, (i) dat de registratie van onderhandse akten omtrent de inhoud van die akten geen bewijs door geschrift oplevert, (ii) dat bij registratie van onderhandse pandakten, ook indien de computerlijsten, waarnaar in die akten wordt verwezen, zijn aangehecht of ter registratie zijn aangeboden, in het register niet wordt vastgelegd, wie de debiteur van de bij die akten verpande vorderingen zijn, en (iii) dat de wetgever zich bij de vaststelling van art. 3:239 lid 1 BW daarvan terdege bewust is geweest en de eis van registratie (slechts) als een psychologische rem om tot het opmaken van valse akten te komen heeft beschouwd, zodat de Rb. ten onrechte tot de in r.ov. 3.2.2 (slot) verwoorde opvatting is gekomen.

3

De klachten, die in de hierna volgende subonderdelen zijn omschreven, zijn meer in het bijzonder gericht tegen r.ov. 3.2.4.

3.1

Ten onrechte heeft de Rb. overwogen:

Ook de omstandigheid dat afzonderlijke vermelding van de vorderingen omslachtig is, nu het jaarlijks om circa anderhalf miljoen te verpanden vorderingen gaat, en tot grote administratieve rompslomp en kosten zou leiden, kan niet tot een ander oordeel leiden.

Deze overweging is onbegrijpelijk, aangezien de stellingen van de bank (Repliek par. 11; Pleitnota raadsman van de bank par. 15 sub (i) en de stukken van het geding (Prod. 12 bij repliek, p. 1 sub 1; Bijlage 2 bij pleitnota) geen andere conclusie toelaten, dan dat jaarlijks circa anderhalf miljoen stilpandakten worden geregistreerd en niet circa anderhalf miljoen vorderingen, terwijl (i) de bank zich over het aantal vorderingen, dat jaarlijks bij geregistreerde onderhandse akte wordt verpand niet heeft uitgelaten en (ii) zonder meer aannemelijk is, dat het aantal verpande vorderingen een veelvoud is van het aantal geregistreerde pandakten.

3.2

Ten onrechte heeft de Rb. overwogen:

Dat aspect is, als overwogen, door de wetgever bij de vaststelling van de onderhavige bepalingen betrokken. Het is overigens de vraag of die rompslomp zo groot is als de bank stelt.

De Rb. heeft miskend, (i) dat de geschiedenis van de totstandkoming en van de invoering van de bepaling van art. 3:239 lid 1 BW geen grond biedt voor het oordeel van de Rb., dat het door de Rb. bedoelde aspect door de wetgever in relevante mate is onderkend en (ii) de

instelling van de ten processe bedoelde Werkgroep Registratie van Pandakten (Repliek par. 10–12) en de aanbevelingen, waarmee die Werkgroep is gekomen, een aanwijzing vormen voor de juistheid van het tegendeel van wat de Rb. heeft aangenomen.

3.3

Ten onrechte heeft de Rb. overwogen:

Evenmin is van belang dat de tekst van de onderhavige pandakte is vastgesteld, respectievelijk de beslissing om de computerlijsten niet ter registratie aan te bieden is genomen in overleg met de Dienst Eenheden en Registratie van het Ministerie van Financiën dat zulks een initiërende rol zou hebben gespeeld. Uit de overgelegde gespreksverslagen en correspondentie terzake zou geredelijk kunnen worden afgeleid dat financiële motieven het standpunt van het Ministerie in niet onbelangrijke mate hebben bepaald (registratie van alle computerlijsten zou tot aanzienlijke capaciteitsproblemen leiden) en — belangrijker — het ligt niet op de weg van het Ministerie om bindende uitleg te geven van bepalingen in het Burgerlijk Wetboek.

De Rb. heeft miskend, (i) dat de wetgever met registratie van de in art. 3:239 lid 1 BW bedoelde onderhandse akte heeft bedoeld registratie op grond van de Registratiewet 1970 en de daarop gebaseerde Uitvoeringsbeschikking RW 1970), (ii) dat art. 15 Uitvoeringsbeschikking RW 1970 zowel vóór als na de invoering van het nieuwe vermogensrecht voorzag en voorziet in de mogelijkheid om gelijksoortige akten door dezelfde persoon tegelijk ter registratie te doen aanbieden en dat in dat geval de akten tezamen worden geregistreerd (de zogen. bulkregistratie), (iii) dat de ingevolge de wet aangewezen ambtenaren van de rijksbelastingdienst, aan wie de aanbidding ter registratie moet geschieden (art. 13 aanhef en sub a RW 1970) en de door hen gevormde dienst (de Inspectie der Registratie en Successie; art. 1 aanhef en sub c Uitv.besch. RW 1970) verantwoordelijk zijn voor een juist en ordelijk verloop van de registratie van akten, (iv) dat te verwachten was, dat als gevolg van de invoering van art. 3:239 lid 1 BW een zeer groot aantal akten ter registratie zou worden aangeboden, welke verwachting is bewaarheid, (v) dat het door de Rb. bedoelde overleg en de door de Staatssecretaris van Financiën genomen maatregelen beogen het ordelijk verloop van de bulkregistratie te waarborgen, (vi) dat het Ministerie van Financiën niet de pretentie heeft gehad om een bindende uitleg te geven van bepalingen van het BW, maar wel om uitgaande van een bepaalde opvatting omtrent het vereiste van een onderhandse akte in art. 3:239 lid 1 BW te streven naar een redelijke toepassing van het aan die akte gekoppelde vereiste van registratie, en (vii) dat niet is in te zien, waarom de wijze, waarop aldus door de Inspectie der Registratie toepassing wordt gegeven aan de materieelrechtelijke bepaling van art. 3:239 lid 1 BW, niet van belang is (kan zijn) voor de uitleg van die bepaling door de burgerlijke rechter.

Cassatiemiddel in het incidentele beroep:

Schending van het recht en/of verzuim van vormen, één en ander in de zin van art. 99 Wet RO, doordat de Rechtbank heeft overwogen en beslist zoals is weergegeven in haar rov. 3.1 en aldus de door de Bank gevraagde verklaring voor recht met betrekking tot 18 mei 1992 als de registratiedatum van de pandlijst-akte van 14 mei 1992 heeft toegewezen, zulks ten onrechte op één of meer van de hieronder aan te geven, mede in hun onderling verband te beschouwen redenen.

Blijkens de 4° volzin van rov. 3.1.3 heeft de Rechtbank het zogenaamde ‘datum-verweer’ van de Curator aldus verstaan althans weergegeven dat hij zou hebben doen bepleiten dan ‘als registratiedatum (moet) worden aangemerkt (...) het tijdstip van aanbrengen van stempel of sticker’. Deze duiding van het datumverweer is onjuist en onbegrijpelijk in het licht van hetgeen de Curator terzake werkelijk heeft aangevoerd en dat kennelijk ook aldus door de Bank is begrepen.

Immers, door de Curator is steeds ondubbelzinnig bepleit dat als registratiedatum heeft te gelden het tijdstip c.q. de dag waarop de feitelijke tevens formele registratiehandeling wordt verricht, en dat daartoe voor een akte als de onderhavige op grond van de Registratiewet (1970) jo. haar Uitvoeringsbeschikking dient te worden aangehouden de datum van het daadwerkelijk inboeken van de betreffende akte door het vermelden van de gedeeltelijke inhoud ervan in register Registratie nr. 4.

In alle processtukken van de Curator is deze zijns inziens beslissende — voor de toepassing van art. 3:239 BW als constitutief verpandingsvereiste aan te merken — registratiehandeling naar aard en tijdstip steeds ondubbelzinnig onderscheiden, niet alleen van de ontvangstbevestiging ter Inspectie (middels het opmaken van de ‘geleidelijst van te registreren akten’ (— ‘Reg.2; intern’)), maar ook van het aanbrengen (en ondertekenen) van de relaassticker op de akte. Deze laatste handeling is immers (vgl. art. 18 Uitvoeringsbeschikking) niets anders dan de door de Inspecteur op te maken en te ondertekenen verklaring over het eerder plaats gevonden (formele) feit van de registratie(handeling).

Zie hiervoor o.a. § 9.4 van de Dupliek jo. pag. 40/41 van de Pleitnota-Curator met verwijzingen naar art. 1, art. 5 en art. 13 van de Registratiewet jo. art. 8 lid 4 van de Uitvoeringsbeschikking; Dupliek § 9.1 met het onderscheid registratie(handeling)-registratieverklaring (idem Repliek-Bank § 29 t/m 33 en Pleitnota-Bank § 27 e.v.); idem Dupliek § 9.3 en § 9.5 (ook reeds in CvA § 13.1 en § 17.2). Zie voorts o.a. Dupliek § 9.7 en Pleitnota-Curator pag. 38 sub 3° en pag. 45 1° al. waar tevens het onderscheid met de niet als registratie te beschouwen aanmaak van de buitenwettelijke geleidelijst is benadrukt. Mogelijk vindt dit misverstand bij de Rechtbank (zie ook Pleitnota-Bank § 30) zijn verklaring in de omstandigheid dat de Curator voor zijn feitelijke stelling en bewijslevering dat de litigieuze pandlijstakte niet op 18 mei maar pas op 20 mei (en dus ná het op 19 mei uitgesproken faillissement) in bovenbedoelde juridische zin is geregistreerd, argumenten heeft ontleend aan de getuigeverklaring van inspectiemedewerker Meeuwsen, omdat daaruit blijkt dat de relaassticker eerst op 20 mei is aangebracht, waaruit weer mede is af te leiden dat de inboeking in Registratie nr. 4 eveneens pas op 20 mei heeft plaats gevonden (vgl. o.a. Dupliek § 9.7 en pag. 46/47 Pleitnota-Curator). Zulks doet dan echter geenszins af aan de onjuistheid/onbegrijpelijkheid van de duiding/weergave van het juridische datumverweer van de Curator door de Rechtbank.

2

Rechtens onjuist althans onvoldoende begrijpelijk gemotiveerd is de kenschets of kwalificatie van de Rechtbank in haar rov.v. 3.1.2 en 3.1.3 waarin zij ‘de registratie van pandakten’ (kennelijk in de zin der Registratiewet 1970 alsmede in verband met art. 3:239 lid 1 BW) aanduidt als een ‘administratief proces’ resp. ‘administratieve procedure die aanvangt met de inboeking van de akten op de dag van aanbidding (waarna) — niet noodzakelijk op de dag van aanbidding — verdere verwerking van de akten plaatsvindt door verwerking van de

gegevens in register 4, en (die) wordt afgesloten met het aanbrengen van een stempel of sticker op de akten’.

Immers, de in de Registratiewet alsook in art. 3:239 BW bedoelde ‘registratie’ vindt weliswaar plaats in het kader van een administratief proces als t.a.p. omschreven, maar — blijkens o.a. art. 1 en art. 13 van de Registratiewet jo. art. 8 (lid 4), art. 12, art. 15 en art. 18 van de Uitvoeringsbeschikking — vangt deze registratie zelve pas aan en wordt zij ook voltooid met de vermelding van de voor de betreffende soort akten voorgeschreven aan hun inhoud ontleende gegevens in het voor die soort akten voorgeschreven register. Anders dan door de Bank (met name bij pleidooi pag. 26–28) is bepleit, kan de inboeking van de ontvangst van een akte middels de aanmaak van de ‘geleidelijst’ niet gelden als een ‘invoering in het (althans in een hier rechtens relevant) register’. Immers, zoals blijkt uit de zojuist weer geciteerde bepalingen van de Registratiewet jo. haar Uitvoeringsbeschikking en zoals ook door de Curator benadrukt (zie o.a. Dupliek § 9.7 en Pleitnota-Curator par. 39 e.v. en pag. 44 e.v.), die ontvangstbevestiging/geleidelijst voldoet niet aan de t.a.p. voor registratie gestelde vereisten, terwijl bovendien uit die bepalingen blijkt — zoals ook door de beide getuigen (Kwantes en Meeuwsen) bevestigd is — dat er geen, laat staan een wettelijk erkend, register of Registratie nr. 2 (zoals de geleidelijst ter Inspectie ‘intern’ wordt aangeduid) bestaat. Zie hiervoor prod. 3A bij Dupliek, 30° t/m 35° regel van de getuigeverklaring van Meeuwsen met betrekking tot deze als laatste bijlage bij prod. 3A gevoegde geleidelijst, alsmede de getuigeverklaring van Kwantes, prod. 3B bij Dupliek, antwoord op Vraag 5. Ná de aanmaak van deze geleidelijst moet de invoering in Registratie nr. 4 nog plaatsvinden (vgl. prod. 3B, verklaring van Kwantes bij Vraag 6 en verklaring van Meeuwsen bij Vraag 1,1° en 2° volzin alsmede de slotalinea).

Aan bovenstaande argumenten kan rechtens niet afdoen dat de betreffende getuigen — hoezeer ook terzake ervaren — de registratie van pandakten zien als een van de ontvangstinboeking tot en met de sticker-aanbrenging lopende administratieve procedure.

3

Door de curator is in feitelijke zin niet bestreden, integendeel, hetgeen de Rechtbank heeft vastgesteld in rov. 3.1.2 (5e volzin) en rov. 3.1.3 (2e volzin), nl. dat — voor zover althans relevant voor de onderhavige pandakten, en onverlet de nodige nuancering t.a.v. het precieze uur van aanbidding — alle Inspecties/Eenheden ‘de datum van aanbidding van akten ter registratie aanmerken als datum van registratie (...) ongeacht de lengte van dit (t.a.p. omschreven) administratieve proces’ (vgl. o.a. CvA § 14.1; Pleitnota-Curator pag. 40/41).

De Curator heeft echter tevens consequent en gemotiveerd aangevoerd dat deze praktijk-gewoonte zich niet verdraagt met het terzake bepaalde/beoogde in de Registratiewet jo. haar Uitvoeringsbeschikking, althans niet indien de inboeking in het daarvoor bestemde register, in casu Registratie nr. 4, niet op dezelfde dag plaats vindt als die waarop de ter registratie aangeboden akte op de Inspectie ontvangen is. Daarbij heeft de Curator er op gewezen dat noch in de Registratiewet noch in de Uitvoeringsbeschikking ruimte wordt geboden aan de Minister en/of de Inspecteur om voor de ‘dagtekening van de registratie’, zoals deze ex art. 13 van de Registratiewet jo. art. 18 van de Uitvoeringsbeschikking in de op de akte te stellen verklaring van registratie moet worden vermeld, een andere datum te (laten) hanteren dan die waarop de wettelijk omschreven registratiehandeling in werkelijkheid is geschied. Daarenboven heeft de Curator er op gewezen dat in elk geval niet is gebleken dat door de Minister gebruik is gemaakt van zo’n — vermeende — bevoegdheid om te bepalen dat de

‘ontvangstdatum’ steeds als ‘registratiedatum’ moet of mag worden gebezigd (vgl. o.a. CvA § 16.2; Dupliek § 9.4 en 9.5; Pleitnota pag. 40 e.v.).

In het verlengde hiervan heeft de Curator doen bepleiten dat, waar art. 3:239 BW lid 1 spreekt van een ‘geregistreerde onderhandse akte’ als constitutief vestigingsvereiste voor een zgn. stil pandrecht op vorderingen op naam, zo’n pas (op of) na de dag van faillietverklaring van de pandgever in de hierboven sub 1 en 2 bedoelde — wettelijke — zin geregistreerde pandakte, op grond van art. 23 jo. 35 Fw niet tegen de Curator c.q. de boedel kan worden ingeroepen. Daaraan kan niet afdoen dat blijkens een geleidelijst met grote mate van zekerheid mag worden aangenomen dat de betreffende pandakte wèl reeds vóór die eerste faillissementsdag op de Inspectie was ontvangen c.q. aangeboden ter registratie (o.a. CvA § 13.1 en 17.1/2; Pleitnota-Curator pag. 37 en 40).

In haar rov. 3.1.3, 2e alinea, heeft de Rechtbank dit verweer van de Curator ten onrechte althans op onvoldoende gemotiveerde wijze verworpen. Immers, de artikelen 1 en 13 van de Registratiewet jo. de artikelen 8 (lid 4), 10, 12 en 18 van de Uitvoeringsbeschikking laten geen ruimte voor een andere opvatting dan dat de ‘registratie’ is het vermelden van de aldus voorgeschreven aan de inhoud van de te registreren akte ontleende gegevens in het daartoe wettelijk aangewezen register, alsook dat het tijdstip c.q. de dag/datering van deze registratie onderscheiden dient te worden van het tijdstip c.q. de dag/datering van de aanbieding ter registratie, en zulks met name indien deze registratie plaatsvindt op een latere dag dan deze aanbieding. In het bijzonder voor de datum van registratie van pandakten heeft de Curator hiertoe nog gewezen op het ontbreken in de wettelijke pandregeling van een bepaling zoals art. 3:19 lid 2 BW die geeft voor de inschrijvingen betreffende registergoederen in de openbare registers, alsook op het in art. 3:239 lid 1 BW geboden alternatief van een authentieke akte, die immers rechtens ook niet gedateerd behoort te worden op een andere dag dan waarop zij in feite is opgemaakt, ongeacht de mate van zekerheid van (bijvoorbeeld) de notaris over het reeds ongewijzigd ontvangen hebben c.q. vaststaan van de te relateren gegevens op een vroegere datum (vgl. o.a. CvA § 17.1 resp. Pleitnota-Curator pag. 42). Ook al betreft het hier in de opvatting van de Curator een rechtsklacht tegen de uitleg door de Rechtbank van de Registratiewet jo. haar Uitvoeringsbeschikking, ook de motivering die de Rechtbank voor deze beslissing geeft, wordt hier voor alle zekerheid als onjuist en/of onbegrijpelijk bestreden.

Immers, de uniformiteit van een — hoezeer ook te goeder trouw — in strijd met de Wet gegroeide (ambtelijke) handelwijze vermag — althans voor een kwestie als de onderhavige waarbij het vertrouwen in de overheid en de zekerheid over het tijdstip van een overheidshandeling in het belang van het private rechtsverkeer in het geding is — geen rechtvaardiging voor een van de Wet afwijkende uitkomst te bieden. De in de visie van de Rechtbank volgens deze handelwijze te bereiken grotere mate van bepaalbaarheid van de datum van registratie voor de aanbieders van akten kan wellicht een argument bieden voor een aanpassing van de Registratiewet en/of van het Burgerlijk Wetboek, maar rechtvaardigt niet een afwijking van het thans bij en krachtens deze wettelijke regelingen bepaalde ten nadele van de faillissementsboedel c.q. — meer in het algemeen — van andere crediteuren dan de pandhouder.

Onjuist althans onbegrijpelijk is ook het oordeel van de Rechtbank dat het tijdstip van het aanbrenge van stempel of sticker — of beter, zoals de Curator in werkelijkheid heeft betoogd: dat van de invoering van de voorgeschreven gegevens in het betreffende register — (meer) onzeker zou zijn (dan dat van de ontvangst van de akte bij de Inspectie). Immers, nog

daargelaten dat de datering van inboekingen in computerbestanden gemakkelijker verzekerd kan worden dan die van de binnenkomst van een poststuk, er behoort rechtens van te worden uitgegaan dat van een openbaar ambtenaar als de Inspecteur geëist en verwacht mag worden dat hij over de werkelijke datum van de registratie c.q. van enig ander krachtens de wet door hem vast te leggen rechtsfeit slechts naar waarheid zal verklaren.

4

In rov. 3.1.2, laatste volzin, heeft de Rechtbank overwogen: ‘Uit zijn (RSM: getuige Meeuwsen) verklaring blijkt dat met betrekking tot de op 18 mei 1992 door de Bank aangeboden litigieuze pandlijst voormeld administratief proces mogelijk eerst op 20 mei 1992 is voltooid’.

Door de Curator is aangetoond althans gesteld dat uit de verklaring van getuige Meeuwsen blijkt dat niet slechts het aanbrengen van de stempel/sticker — hetgeen de Rechtbank in rov. 3.1.3 als eindpunt van het registratie-proces heeft aangemerkt (waartegen onderdeel 2 hierboven) —, maar ook de daaraan voorafgaande invoering van de wettelijk voorgeschreven gegevens van de litigieuze akte in de daartoe bestemde Registratie nr. 4 pas op 20 mei is verricht (zie o.a. Pleitnota pag. 44–47, onder verwijzing naar prod. 3A en 3B bij Dupliek).

Waar de door de Curator voor deze stellingen aangevoerde bewijzen en argumenten minstgenomen aannemelijk moeten worden geacht en deze bovendien door de Bank als zodanig — niet alleen voor wat betreft het moment van het aanbrengen van de sticker maar ook voor wat betreft het moment van de invoering van de vereiste gegevens in Registratie nr. 4 — nimmer zijn weersproken, laat staan weerlegd (zie Repliek-Bank § 32/33 en Pleitnota-Bank § 28, 30 en 32, waar slechts de ontvangstdatum als zodanig wordt bepleit), is het onjuist althans zonder nadere motivering onbegrijpelijk dat de Rechtbank de bovenbedoelde stellingen van de Curator niet als reeds ten processe vaststaand heeft aangemerkt, zulks mede gelet op de laatste volzin van rov. 3.1.1.

Blijkens onderdeel 1 hierboven is het voor de Curator uiteraard van groot belang dat als in cassatie — minstgenomen veronderstellenderwijs — vaststaand heeft te gelden dat de bedoelde registratie — in de zin van het invoeren van de gegevens van de litigieuze akte in Registratie nr. 4 — pas op 20 mei althans niet vóór 19 mei heeft plaatsgevonden.

Hoge Raad:

1

Het geding in feitelijke instantie

Eiseres tot cassatie — verder te noemen: de Bank — heeft bij exploit van 27 augustus 1992 verweerder in cassatie — verder te noemen: de Curator — gedagvaard voor de Rechtbank te Dordrecht. Na aanvulling en wijziging van eis heeft de Bank gevorderd:

primair, dat voor recht zal worden verklaard

dat de ten processe bedoelde onderhandse akte d.d. 14 mei 1992 overeenkomstig de daarop door de Inspecteur der Registratie en Successie te 's-Hertogenbosch gestelde verklaring is geregistreerd op 18 mei 1992;

ii

dat Litho House BV en de Bank door middel van die akte rechtsgeldig een pandrecht ten behoeve van de Bank hebben gevestigd op alle per 14 mei 1992 uitstaande vorderingen van Litho House BV met een totaal saldo groot f 498 202,99, welke vorderingen zijn omschreven in die akte en zijn vermeld op de bij die akte gevoegde computerlijst, derhalve met inbegrip van de vorderingen op de tweede tot en met de voorlaatste debiteur van Litho House BV als vermeld in die computerlijst, en

iii

dat de Bank haar pandrecht op al die vorderingen jegens de Curator kan uitoefenen;

subsidiair, dat voor recht zal worden verklaard

i

dat Litho House BV en de Bank door middel van de ten processe bedoelde, op 11 mei 1992, althans in ieder geval vóór 19 mei 1992, geregistreerde onderhandse akte rechtsgeldig een pandrecht ten behoeve van de Bank hebben gevestigd op alle per 30 april 1992 uitstaande vorderingen van Litho House BV met een totaal saldo groot f 465 831,39, welke vorderingen zijn vermeld op de in die akte bedoelde computerlijst, derhalve met inbegrip van de vorderingen op de tweede tot en met de voorlaatste debiteur van Litho House BV als vermeld in die computerlijst, en

ii

dat de Bank haar pandrecht op al de vorderingen bedoeld onder (i) jegens de Curator kan uitoefenen.

De Curator heeft tegen de vorderingen verweer gevoerd. Bij vonnis van 17 november 1993 (NJ 1994, 101; NTBR 1994/4, p. 79 (N. Frenk); red.) heeft de Rechtbank de primaire vordering onder (i) toegewezen en de vorderingen voor het overige afgewezen.

(...)

3

Uitgangspunten in cassatie

In cassatie moet van het volgende worden uitgegaan.

i

De Bank heeft in 1988 aan Litho House BV krediet verleend. In het kader van de kredietverlening is tussen de Bank en Litho House op 19 juli 1988 een stamcessie-

overeenkomst gesloten, krachtens welke overeenkomst Litho House tot en met 31 december 1991 regelmatig bij afzonderlijke cessielijsten haar vorderingen tot zekerheid voor de nakoming van haar verplichtingen uit de kredietovereenkomst aan de Bank cedeerde.

ii

Vanaf 1 januari 1992 is ingevolge het bepaalde in art. 86 Overgangswet NBW de verplichting tot zekerheidsoverdracht van de vorderingen geconverteerd in de verplichting die vorderingen aan de Bank te verpanden.

iii

Ter voldoening aan die verplichting heeft Litho House regelmatig vorderingen bij onderhandse akte voorzien van het opschrift 'Pandlijst (verpanding van vorderingen)', stil verpand aan de Bank. In cassatie gaat het om twee van deze akten, te weten een akte van 5 mei 1992, waarbij alle per 30 april 1992 uitstaande vorderingen tot een totaalbedrag van *f* 465 831,39 werden verpand, en een akte van 14 mei 1992, waarbij alle per 14 mei 1992 uitstaande vorderingen tot een totaalbedrag van *f* 498 202,99 werden verpand.

iv

In die akten wordt voor specificatie van de verpande vorderingen verwezen naar computerlijsten die door Litho House samen met de akten aan de Bank zijn toegezonden. Deze computerlijsten specificeren de afzonderlijke vorderingen door vermelding van de naam van de debiteur, een factuurnummer, een factuurdatum en een factuurbedrag. De lijsten zijn niet aan de akten gehecht. In de akten zelf zijn telkens van de eerste en de laatste vordering van de bijbehorende computerlijst de naam van de debiteur en het factuurnummer vermeld, alsmede het totaalsaldo van de op de computerlijst vermelde vorderingen, de datum waarop de computerlijst is opgemaakt en het aantal bladen waaruit de computerlijst bestaat.

v

De akten zijn te 's-Hertogenbosch op de voet van art. 3:239 lid 1 BW ter registratie aangeboden; de computerlijsten zijn niet ter registratie aangeboden. De Inspecteur der Registratie en Successie te 's-Hertogenbosch heeft op elk van beide akten een verklaring gesteld. Volgens de verklaring op de akte van 5 mei 1992 is deze akte op 11 mei 1992 in register 4 geregistreerd; volgens de verklaring op de akte van 14 mei 1992 is deze akte op 18 mei 1992 in register 4 geregistreerd.

vi

Op 19 mei 1992 is Litho House in staat van faillissement verklaard. De Bank heeft de kredietfaciliteiten op die datum met onmiddellijke ingang opgezegd. Haar vordering uit hoofde van de verstrekte kredieten bedraagt *f* 1 168 758,02.

vii

De Bank wenst tot verhaal van haar vordering over te gaan tot het innen van de op de computerlijst behorende bij de akte van 14 mei 1992 vermelde vorderingen, althans tot het

innen van de vorderingen die zijn vermeld op de computerlijst behorende bij de akte van 5 mei 1992.

viii

De Curator verzet zich tegen die inning en stelt daartoe, samengevat weergegeven:

a

dat de akte van 14 mei 1992 niet op 18 mei 1992 — de datum van aanbidding ter registratie — doch pas op 20 mei 1992, dus na de faillietverklaring, is geregistreerd, zodat de desbetreffende verpanding niet geldig is;

b

dat die akte niet voldoet aan de volgens de wetsgeschiedenis en ratio van art. 3:239 aan de onderhandse akte te stellen eisen, omdat de vorderingen daarin — met uitzondering van de eerste en de laatste op de computerlijst vermelde vordering — onvoldoende omschreven zijn;

c

dat de akte van 5 mei 1992 weliswaar tijdig is geregistreerd, doch slechts de eerste en de laatste op de bijbehorende computerlijst vermelde vordering als geldig verpand kunnen worden aangemerkt.

ix

De Bank heeft de stellingen van de Curator bestreden en in deze procedure de hiervoor onder 1 vermelde verklaringen voor recht gevorderd. De Rechtbank heeft de hiervoor onder (viii) met (a) aangeduide stelling van de Curator verworpen en voor recht verklaard dat de akte van 14 mei 1992 overeenkomstig de daarop door de Inspecteur der Registratie en Successie te 's-Hertogenbosch gestelde verklaring is geregistreerd op 18 mei 1992; hiertegen richt zich het middel in het incidentele beroep. Voor het overige heeft de Rechtbank de Curator in het gelijk gesteld; deze beslissingen worden bestreden door het middel in het principale beroep.

4

Beoordeling van het middel in het principale beroep

4.1

De Rechtbank heeft in rov. 3.2.1 in de eerste plaats geoordeeld dat uit art. 3:236 lid 2 in verbinding met art. 3:94 lid 1 en art. 3:84 lid 2 BW, die met betrekking tot de wijze van verpanding ook van toepassing zijn op een stille verpanding als waarvan hier sprake is, volgt dat de te verpanden vorderingen met voldoende bepaaldheid dienen te zijn omschreven in de voor verpanding noodzakelijke akte. Vervolgens heeft de Rechtbank geoordeeld dat uit die eis voortvloeit dat van de te verpanden vorderingen wordt vermeld wie de debiteur is, en dat — gelet op het doel van de registratie van onderhandse pandakten (zekerheid omtrent het tijdstip van verpanding) — in de te registreren pandakte de te verpanden vorderingen voldoende geïdentificeerd moeten zijn.

In aansluiting daarop heeft de Rechtbank in rov. 3.2.3 geoordeeld, voor zover te dezen van belang, dat op zichzelf wel toelaatbaar is dat in de pandakte wordt verwezen naar een gespecificeerde opgave van de vorderingen, maar dat die specificatie dan moet worden aangehecht aan de akte (waardoor zij, aldus de Rechtbank, in feite deel uit gaat maken van de akte), dan wel — ten minste — te zamen met die akte ter registratie moet worden aangeboden.

Deze oordelen worden bestreden door de onderdelen 1 en 2 van het middel.

4.2

In het wettelijk stelsel met betrekking tot de overdracht van, en vestiging van pandrecht op vorderingen op naam ligt besloten het vereiste dat de vordering ten tijde van de levering of verpanding in voldoende mate door de in art. 3:94 lid 1 respectievelijk art. 3:239 lid 1 bedoelde akte wordt bepaald. Dit betekent echter niet dat de vordering in de akte zelf moet worden gespecificeerd door vermelding van bijzonderheden zoals de naam van de debiteur, het nummer van een factuur of een aan de debiteur toegekend cliëntnummer. Voldoende is dat de akte zodanige gegevens bevat dat, eventueel achteraf, aan de hand daarvan kan worden vastgesteld om welke vordering het gaat. Ook onder vigeur van het voor 1 januari 1992 geldende recht werd met betrekking tot akten van cessie van vorderingen op naam niet de eis gesteld dat de vordering in de akte zelf wordt gespecificeerd (vgl. HR 24 oktober 1980, NJ 1981, 265) en de geschiedenis van de totstandkoming en invoering van Boek 3 BW, zoals weergegeven in de conclusie van het Openbaar Ministerie onder 11, geeft geen grond voor de veronderstelling dat men op dit punt strengere eisen aan de akte van levering of verpanding heeft willen stellen.

4.3

Ook het in art. 3:239 lid 1 neergelegde voorschrift van registratie van onderhandse akten van verpanding van vorderingen op naam wettigt niet het stellen van strengere eisen.

De voornaamste ratio van dat voorschrift is blijkens de wetsgeschiedenis dat door het verkrijgen van een vaste dagtekening van de akte antedatering wordt tegengegaan. Men heeft zich rekenschap ervan gegeven dat door het voorschrijven van registratie het opmaken van schijnakten niet kan worden voorkomen (zie Parl. Gesch. Boek 3, blz. 727/728).

Voorts is van belang dat de Vaste Commissie voor Justitie van de Tweede Kamer bij de bespreking van het derde vraagpunt van Meijers ervan is uitgegaan dat het eisen van een vaste dagtekening de kredietverlening op geen enkele wijze in de weg zou staan, en heeft uitgesproken dat zij de bestaande praktijk, welke naar haar mening de behoefte aan een bezitloos zekerheidsrecht had aangetoond, in het algemeen gehandhaafd wilde zien (Parl. Gesch. Boek 3, blz. 686 respectievelijk blz. 687), terwijl later, bij de behandeling van de Invoeringswet, van regeringszijde onder verwijzing naar die zienswijze van de Tweede Kamer is betoogd dat de afdelingen 3.9.1 en 3.9.2 aldus zijn opgezet dat bestaande financieringspatronen, ondanks de wetstechnische andere opzet van de nieuwe regeling, onder het nieuwe recht zonder moeite kunnen worden gecontinueerd: zie Parl. Gesch. Boek 3 (Inv. 3, 5 en 6), blz. 1197.

Tegen deze achtergrond komt onvoldoende gewicht toe aan de omstandigheid dat het specificeren van de vorderingen in de te registreren akte, of het laten registreren van de bij de

akte behorende computerlijst, meer beveiliging tegen vervalsing van de computerlijsten zal bieden dan reeds gelegen is in de omstandigheid dat het niet eenvoudig is om zonder aanmerkelijke kans op ontdekking veranderingen aan te brengen in die lijsten en in de boekhoudingen waarmee zij dienen overeen te stemmen.

4.4

Uit het vorenoverwogene volgt dat de onderdelen 1.1, 2.1, 2.2 en 2.3 doel treffen. De overige onderdelen behoeven geen bespreking.

5

Beoordeling van het middel in het incidentele beroep

5.1

De Rechtbank heeft in rov. 3.1.2 en 3.1.3 van haar vonnis vastgesteld wat haar omtrent de werkwijze bij het registreren van onderhandse akten in register nr. 4 was gebleken, waaronder de door alle eenheden Registratie en Successie gevolgde praktijk dat als datum van registratie wordt aangemerkt de datum van aanbidding van de akte ter registratie. Zij heeft vervolgens geoordeeld dat de geconstateerde uniforme werkwijze tot gevolg heeft dat aanbieders van akten de datum van registratie in beginsel kunnen bepalen, dat dit uit een oogpunt van rechtszekerheid van belang is, dat de tekst van de Registratiewet 1970 noch van de Uitvoeringsbeschikking Registratiewet 1970 dwingt tot de andersluidende interpretatie van de Curator, en dat derhalve kan worden uitgegaan van de door de Eenheden gehanteerde registratiedatum.

5.2

De door het middel tegen die oordelen van de Rechtbank aangevoerde rechtsklacht is ongegrond. Uit de in de conclusie van het Openbaar Ministerie onder 22 aangegeven passages uit de geschiedenis van de totstandkoming van de Registratiewet 1970 blijkt als doelstelling van de registratie van onderhandse akten het doen vaststaan dat de geregistreerde akte op het ogenblik van registratie bestaat of heeft bestaan, het bieden van een waarborg tegen 'verduistering en antidatering of andere onregelmatige wijziging of aanvulling van de akten', en meer in het algemeen het bieden van rechtszekerheid met betrekking tot de datering van de akte. Het beantwoordt aan deze doelstelling de dag waarop de akte ter registratie wordt aangeboden aan te merken als de dag van registratie. De akte is vanaf de aanbidding tot aan de teruggave aan de aanbieder in handen van de rijksbelastingdienst en derhalve onttrokken aan de macht van de aanbieder. In het hier aan de orde zijnde geval van vestiging van stil pandrecht bij geregistreerde onderhandse akte op de voet van art. 3:239, is het een te respecteren belang van de aanbieder van de akte dat hij zelf de dag kan bepalen waarop de vereisten voor geldige verpanding zijn vervuld en in zoverre niet afhankelijk is van het tijdsverloop van administratieve handelingen, waarop hij geen invloed heeft. Het bepaalde in art. 3:19 lid 2 leent zich te dezen voor analogische toepassing.

Anders dan de Curator betoogt, is noch in de tekst van de Registratiewet 1970 noch in die van de Uitvoeringsbeschikking Registratiewet 1970 voldoende steun te vinden voor de opvatting dat als datum van registratie heeft te gelden de dag waarop de akte daadwerkelijk is ingeboekt door het vermelden van de gedeeltelijke inhoud ervan in register nr. 4.

5.3

Nu de in het middel aangevoerde rechtsklacht faalt, missen de motiveringsklachten belang, zodat deze geen bespreking behoeven.

6

Slotsom

Het hiervoor onder 4 overwogene brengt mee dat het vonnis van de Rechtbank niet in stand kan blijven, behoudens voor wat betreft de door de Rechtbank uitgesproken verklaring voor recht dat de akte van 14 mei 1992 overeenkomstig de daarop door de Inspecteur der Registratie en Successie te 's-Hertogenbosch gestelde verklaring is geregistreerd op 18 mei 1992. De Hoge Raad kan zelf recht doen. Nu de Curator geen andere verweren tegen de vorderingen van de Bank heeft gevoerd dan het door de Rechtbank terecht verworpen verweer betreffende de datum van registratie en het door de Rechtbank ten onrechte gegrond bevonden verweer dat de akte niet voldoet aan de wettelijke vereisten voor een geldige verpanding, dienen de door de Rechtbank afgewezen gedeelten van de primaire vordering van de Bank alsnog te worden toegewezen.

7

Beslissing

De Hoge Raad:

in het principaal beroep:

vernietigt het vonnis van de Rechtbank te Dordrecht van 17 november 1993, behoudens voor wat de daarbij gegeven verklaring voor recht betreft;

verklaart voor recht dat Litho House BV en de Bank door middel van voormelde akte van 14 mei 1992 rechtsgeldig een pandrecht ten behoeve van de Bank hebben gevestigd op alle per 14 mei 1992 uitstaande vorderingen van Litho House BV met een totaal saldo groot *f* 498 202,99, welke vorderingen zijn omschreven in die akte en zijn vermeld op de bij die akte gevoegde computerlijst, derhalve met inbegrip van de vorderingen op de tweede tot en met de voorlaatste debiteur van Litho House BV als vermeld in die computerlijst;

verklaart voorts voor recht dat de Bank haar pandrecht op die vorderingen jegens de Curator kan uitoefenen;

veroordeelt de Curator in de kosten van het geding in eerste aanleg, aan de zijde van de Bank begroot op *f* 12 600 in totaal;

in het incidenteel beroep:

verwerpt het beroep;

in het principaal en in het incidenteel beroep:

veroordeelt de Curator in de kosten van het geding in cassatie, tot op deze uitspraak aan de zijde van de Bank begroot op *f* 625,72 aan verschotten en *f* 6500 voor salaris.